

Sembla estrany que això hagi desorientat tant els col·legues quan no hi ha res de tal confusió en les restants llengües romàniques, i els mateixos desorientats com Wartburg, Bloch, Gamillscheg, M.-L., ens informen que àdhuc el francès va distingir impertorbablement *broce* «broussaille» del fr. ant. *broisse* ('raspall', angl. *brusch*, al. *bürste*), forma usual aquesta des de 1306 fins a data tan moderna com el S. XVI. I a despit d'això Wartburg, els Hubschmieds (pare⁵ i fill⁶) i els altres,⁷ ho fiquen tot en un sol sac i s'entesten a cercar per a *brossa* una etimologia amb iod (tipus *BURSTIA o *BRUSCIA) que fonèticament és impossible, amb tota evidència: en l'article del FEW els dos tipus *broç* i *broiss*-, destriables tant pel sentit com per la forma, apareixen apilotats junts en un lamentable poti-poti.

Salta a la vista que no hi ha formes amb *z* en els parlars occitans ni rètics, i que en català i castellà el resultat de les suposades bases en -STIA o -SCIA hauria estat si de cas **bruixa* o **bruixa*. La confusió francesa dona la clau al mateix temps de l'etimologia de *brosse* 'raspall': vist això com el resultat d'una confusió progressiva de parònims desapareix la dificultat a explicar aquest mot francès pel tipus germànic *BURSTJA (al. *bürste*, etc.). Els sentits de 'raspall' (sobretot quan era una escombra vegetal) i 'brosses de plantes' eren ja prou veïns perquè allà on els dos mots es trobaven junts, els parlars del Nord de França els confonguessin bastant, encara que no pas en tots els mots de la família ni en tot el territori d'Oïl; majorment hi ajudava el caràcter ultra-complex del grup de quatre consonants -RSTJ- que ja invitava a desplaçar la R (d'on l'angl. *brush*).⁸ La confusió acabà per consumir-se en francès literari en el S. XVI, usurpant la forma *brosse*, *brousse*, pròpia del celtisme, el valor de l'antic germanisme *broisse* 'raspall'. Aquesta confusió és la que han pres més o menys per base els romanistes, com ja vaig apuntar en el DCEC, en l'article BROZA, on es podran completar algunes raons i dades que ja no ens caldrà repetir totes ací.

La -z- del castellà, i del gallec, la -ch- del fr. dial. *brouche* (norm. *brouches* «broussailles, ronces» i veg. BROTXA) i la ç constant dels nostres documents medievals (grafiada -z- en algun d'arcaic), des del S. X fins al XIV, com hem vist, indiquen clarament que l'ètimon tampoc no tenia -ss- —per més que aquí s'alternativa sigui menys inconcebible que -STI- o -SCI-— sinó -CI- o -CCI- o -TTI-.⁹

I ara donem oïda a les raons semàntiques. No hi ha dubte que el bruc, mata abundosa per excel·lència a les muntanyes de l'Europa occidental, i de branquetes i branquillons tan fàcilment trencadissos, hi proporciona gran part de les brosses vegetals. Deixem parlar les formes recollides pel FEW: fr. mod. forestal *brosse* «bruyère, broussailles incultes; méchantes tailles au bord de la forêt» (Furetière, Trévoux), picard *broce* «bruyère», sense encloure, naturalment, que passí tot seguit a branquillons de mates semblants: Troyes *brosse* «vergettes faites ordinairement de genêt». I en parlars d'Oc: prov. mod. *brouso*

«bruyère à balais; broussailles», llgd. *brouso* «touffe de bruyère», Var *brouisso* id., llem. *brossa* «bruyère». I afegim-hi encara Guarnesey *brousse* 'gallerans' («fragon», quasi igual al bruc), prov. mod. *broussàs* «champ couvert de bruyères».

En fi aquesta relació etimològica amb el nom del bruc ve confirmada pel cat. *brossa* 'Calluna vulgaris' (veg. n. 1), que té tota la figura d'un bruc més petit, que és de la mateixa família, i que porta a tota la part baixa del Principat els noms de *bruc femella*, *bruga*, *bruguerola* i *sala-bruga*; el masculí corresponent *brós*, extret de *brossa*, designa altres plantes encara dins el mateix grup general: a la Vall de Godalest *brós* me'l descriuen com un «arbret de mitjana altura, de terra alta: fa diversos brancs a sòl de terra: el bestiar en menja i no li és gaire bo» (Benimantell, 1962), Queyràs i llem. *brossa* «broussaille», Guarnesey *brouss* m. 'petit grèvol', i el pall. *bros* 'fulla de trepadella o esclofolles de mongetes per als porcs' (AlcM), amb els quals podem relacionar de prop el savoià *broselè* i piem. occid. *broussé*, *broussay*, *brušé* 'rododèndron, boixeriga' (mateta baixa de figura bastant semblant a la salabruja), assenyalats per Rohlf, ANSL CLXX, 154.

No es veuen objeccions contra la suposició que el nom cèltic del bruc, *VROIKOS, en una forma derivada *VROIKIA, *VROIKIO-, servís per denominar coses anàlogues al bruc, com correspon al valor de la formació adjectiva en -I-: d'una banda tindriem, amb valor col·lectiu, un plural neutre en -A: 'conjunt de branquillons o de detritus vegetals que recorden feixinetes de brancatge de bruc', de l'altra un femení *VROIKĪA 'la planteta que imita el bruc (la brossa o bruga)'. Recordem de seguida les diverses variants romàniques del nom del bruc que coincideixen a eliminar el diftong no-romànic OI: a) fent-ne Ū (segons el principi fonètic llatí antic), d'on BRŪCU que està a la base del nom cat.-fr. (i dominant en oc.), *bruc*, *bruyère*; b) *BRŌC-CIO-, d'on els cast. *brueço*, *berueço*, *brezo*, forma quasi idèntica a la que hem postulat; c) *BRŌCCO-> aranès i gascó *bròc*; d) tolosà *brouc* (TdF) que suposa *BRŌKKO- o *BRŌKO-. El comú denominador de tot això és la necessitat d'evitar el diftong cèltic pur OI, esdevingut inacceptable per al romànic; d'on reduccions diverses, en part potser acompanyades d'una duplicació de la consonant, amb caràcter compensatori de l'abreviació de la síl·laba, en part potser acompanyades d'encreuament amb l'altre celtisme BRŌCCO- 'punxegut, branquilló punxegut' que hem estudiat en BROCC.¹⁰

DERIV.: *Bros*, veg. supra. *Brossa* 'Calluna vulgaris', veg. supra (en l'acc. 'raspallet d'impresor', manlleu del fr. *brosse*, veg. supra). *Brossada* [1868, SLitCosta]; *brossar* 'estrijar el cavall' [S. XVII «Boades»] (com l'anterior); *brossador*. *Brossaire*. *Brossall* [DfA; però el gallicisme *brossalla* no sembla que sigui útil]. *Brossam*. +*Brossatge* 'brolla i vegetació abundosa': «allò està tot ple de—» (Priorat: Cabassers, 1936). +*Brosseguer* (amb var. fon. *borseguer* «matorral» Alt Maestrat (GGirona); *brossegat* [AlcM]; a Benassal i